

VATRA ȘCOLARĂ

== revistă pedagogică ==

REDACTORI:

DR. VASILE STAN ȘI DR. PAVEL ROȘCA.

CUPRINSUL:

Dr. P. Roșca: Ioan Gottlieb Fichte († 27 Ianuarie 1814). — *V. Stan:* Pedagogia încrederii și a încurajării. — Ghiocelul (lecție practică pentru anul VI) după R. Seyfert. — *Din viața școlară:* A. Sica: Școala activă. *Dr. P. Roșca:* Școala activă și lucrul manual. — *Din viața dascălească:* «ili»: Învățători cu două suflete. — *Informațiuni:* Școala biogenetică și activă. Cursuri de vară. Pubertatea. Ce învață școlarii mai bucuros? Primejdia alcoolului. — *Bibliografie.*

Redacția și administrația: Sibiiu, Piața Hermann Nr. 4 a.

ABONAMENT:

Pe an . . . 8 Coroane în patrie, 10 Coroane în străinătate.

Pe jum. an . 4 „ „ „ 5 „ „ „

Prețul unui exemplar 80 fileri.

== SIBIIU, 1914. ==

TIPOGRAFIA ARHIDIECEZANĂ.

D. Nicolae Bembea, inv.
v. Zelistye Sibiiu

Colaboratorii „Vetrei Școlare“:

Profesorii: Ascaniu Crișian (Sibiiu), Nicolae Mihulin (Arad), Victor Păcală, Timotei Popovici, Eugen Todoran (Sibiiu). *Invățătorii:* Constantin Baicu (Orăștie), Ilarie Beian (Ocolișul-mare), Nic. Bembea (Sibiel), Ioan Bota (Cetea), Grațian Capătă (Molosig), George Cătană (Valeadieni), Lazar Chirilă (Muncel), Ioan Ciupe (Goștila), Ioan Crișian (Socodor), Pompiliu Dan (Zernești), Ioan Dariu (Brașov), Izidor Dopp (Cristian), Moise Frățilă (Rășinari), Ioan Frâncu (Rogojel), Andrei Gâlea, (diacon, Porcești), Ioan German (presbiter, Brad), Alexandru Iosof (Apoldul-inferior), Dumitru Lăpădat (Săliște), George Lipovan (Oravița-montană), Ioan Moldovan (Sânmihaiu), Ioan Paicu (Calbor), Ioan Păvei (Sebeș), Candid Popa (Sibiiu), Pompiliu Popa (Boian), Radu Prișcu (Brașov), Ioan Roșu (Beiuș), Avram Sârbu (Câmpeni), Ioan Sporea (Feldioara), Iosif Stanca (Roșia), Traian Șuteu, (Morlaca), Iuliu Vuia (Caransebeș).

„**Vatra Școlară**“ apare la întâia fiecărei luni, cu excepțiunea lunilor de vară Iulie și August.

Manuscrisele, abonamentul și toată corespondența «Vetrei Școlare» să se trimită pe adresa: *Dr. Vasile Stan*, prof. semin. Piața Hermann Nr. 4a.

Abonenții, cari n'au primit revista la timp, sunt rugați să o reclame *cel mult în 30 de zile după apariție*, altfel nu mai luăm obligamentul de a le trimite încă odată numerii pierduți. Tot odată ne rugăm să fie comunicată administrației din bună vreme *orice schimbare de adresă*, spre a se putea face expediția regulat.

Autorii, cari doresc a li-se anunța publicațiunile și a li-se face dări de seamă în „**Vatra Școlară**“, sunt rugați să trimită câte un exemplar pe adresa revistei.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

VATRA ȘCOLARĂ

Anul VII.

Sibiu, Martie, 1914.

Nr. 3.

IOAN GOTTLIEB FICHTE.

† 27 Ianuarie 1814.

Fichte a fost unul din marii eroi ai progresului omenirii, cari cu mintea lor fulgerătoare luminează căi nouă pentru viitor și cu intuiția lor profetică văd lucruri, cari pentru contemporani sunt ascunse în vâlul tainic al zilelor îndepărtate. El a fost profetul națiunii germane și în acelaș timp profetul omenimei întregi.

Provedința l-a rânduit tocmai în timpul extremei necesități. Patria sa, puternica Prusie de odinioară, a căzut sdrobită sub pumnul de fier al lui Napoleon I, și sub impresia dezastrului cumplit un neam întreg părea căzut în amorțeală. Geniul acestui neam s'a sălășluit atunci în sufletul lui Fichte și cu glas puternic chemă la viață nouă pe cei descurajați. Asemenea profeților din Testamentul Vechiu, Fichte vorbiă din plenitudinea puterii convingerilor sale nestrămutate, sfidând orice primejdie personală și pecetluind adevărul cuvintelor sale prin întreaga sa viață. Nu e mirare deci, că cuvintele sale erau ca tot atâtea porunci, față de cari nu mai încăpea nici un fel de împotrivire.

În iarna anilor 1807—1808 și-a rostit la Berlin neîntrecutele sale 14 cuvântări către națiunea germană, într'un timp, când Berlinul și întreaga Prusie erau sub stăpânire franceză. Soldații lui Napoleon nici nu vor fi luat în seamă aiurările unui biet filozof, care pe semne nu vedeă realitatea tristă, ci continuă a da cu barda în lună și a se delectă în jocul ideilor sale curioase.

Iată însă, că aceste idei izvorâte din o minte clară și o inimă caldă, au încolțit în mii de suflete și mai curând decât a prevăzut chiar Fichte, — căci el contă la un răstimp de 50 de ani, — a sosit ziua cea mare a faptei la 18 Oct. 1813, ziua învingerii strălucite dela Lipsca.

Fichte a fost filozof, dară nu un filozof contemplativ, care să se închidă între pereții camerei sale, ci un filozof practic, un om al activității continue. Prin concepția sa filozofică¹ a voit să determine scopul vieții omenești și să arate calea ce duce spre realizarea acestui scop. Eul fieștecărui om este o parte din eul absolut, care le-a creat toate prin cugetarea sa. Fieștecare om are în sufletul său o sămânță din eul absolut și această sămânță, care este conștiința morală, trebuie să o dezvoltăm în noi. Voința noastră să devie tot mai liberă față de lumea materială, care tinde a ne lega în cătușile ei, să asculte numai de glasul conștiinței prin care eul absolut grăește către noi.

Fiind esența filozofiei lui Fichte activarea și întărirea voinței morale, care este scopul suprem și al educației, întreaga sa filozofie practică se poate considera ca o teleologie (determinarea scopului) a unui sistem de educație. De fapt, Fichte, tocmai în puterea filozofiei sale, se și consideră de un educător al omenimei. Rolul acesta de educător al omenimei și l-a îndeplinit prin aceea, că a devenit educătorul națiunii sale, pe de o parte prin ținerea cuvântărilor sale către națiunea germană, pe de altă parte prin funcțiunea sa ca profesor universitar.

În cuvântarea întâi spune, că națiunea germană nu se va putea regenera, decât prin introducerea unui sistem de educație bazat pe principii cu totul nouă. E adevărat, că și educația de până aci a avut de scop culti-

¹ Cine dorește să cunoască mai pe larg ideile filozofice ale lui Fichte, să citească articolul meu publicat în revista «Transilvania» în Nr. 3/1914.

varea religiozității, a moralității și a tot felui de obiceiuri bune, i-a și îndemnat cu stăruință pe elevi să-și întocmească viața conform acestor învățături, însă cu foarte puține excepțiuni, cari fără îndoială au fost condiționate de factori neatârnatători de însuși sistemul educației, elevii nu au urmat acelor îndemnări moralizatoare, ci s'au lăsat conduși de imboldul egoismului lor, dând în chipul acesta dovadă eclatantă, că educația veche le-a încărcat numai memoria cu cuvinte goale, și fantazia cu imagini palide, dară n'a putut să trezească în ei o așa iubire către ordinea morală, ca să-i îndemne a o și traduce în viață. Educația de până aici nu l-a cultivat pe om, străbătând până în internul său și sădind acolo elemente de cultură, ci s'a mulțămît cu simple afișări de lucruri pe dinafară. Cultura școalei vechi s'a numit foarte nimerit «posesiune» (Besitztum), căci de fapt n'a fost o parte organică intimă a persoanei elevului.

Cei vechi zic, că din respect față de voința liberă a elevilor, nici n'au putut face altceva decât să le arate binele și să-i îndemne să-l și facă, apoi dacă vor urmă îndemnul, e treaba lor și dacă nu vor urmă, e vina lor. Tocmai presupunerea acestei voințe libere la elevi încă neformați, este scăderea sau mai bine zis păcatul fundamental în educația veche. Libertatea voinței nu este o noțiune fizică, ci o noțiune etică. Nu acela este cu adevărat liber care cu aceeași ușurință poate face atât binele cât și răul, ci cu adevărat liber este cine face bine așazicănd din necesitate internă. Prin educație voim a produce caractere firme, cari nu mai oscilează între bine și rău. Cine are o voință formată deja, voește așa și nu poate voi altfel decât așa, deacum până în eternitate. Libertatea în înțelesul celor vechi trebuie total nimicită. Această voință stabilă se formează prin încordare și practică continuă. «Zădarnic vei zice către celce

nu are aripi: zboară, căci nu se va ridica nici de doi pași dela pământ; dacă poți, desvoaltă-i aripile spiritului și le întărește prin deprinderi și atunci fără de orice îndemnare din partea ta, va sburâ și nici nu va putea să facă altceva, decât să zboare». (Cuv. a doua).

Educația cea nouă va fi arta sigură de a forma în om o voință tare și neșovăitoare spre tot ce e bine.

Însă ca să facă omul un lucru, trebuie să-l iubească, pentru că iubirea este singurul motiv, care între orice împrejurări determină voința.

În locul egoismului, care se normează după folos, frică și speranță, fie în viața această sau în cea viitoare, și prin care nu putem ajunge la nici un bine durabil, trebuie să trezim nemijlocita iubire spre tot ce e bine, pentru binele ca atare și nu pentru eventualul folos ce ar fi împreunat cu el. Acest bine e ceva ce nu se găsește în realitatea concretă, ci pretinde a fi realizat. Elevul însuși trebuie să-și formeze imaginea acestui bine, ca a unui lucru despre a cărui valoare e convins în internul său și spre care se simte atras cu toată căldura iubirii de care dispune. Binele cuprins în felul acesta se numește un bine învățat în înțelesul adevărat al cuvântului. Elevul învață în felul acesta bucuros și cu plăcere, fiindcă este activ în decursul învățării și activitatea îi deșteaptă cea mai înaltă plăcere. Criteriul învățării adevărate este: activitatea proprie a elevului. A deșteptă activitatea proprie a elevului într'un punct oarecare este lucrul esențial în educația nouă. Aici nu căutăm a îngrămădi cunoștințe, cum făceau cei vechi, ci cunoștințele sunt ceva secundar, ceva ce urmează de sine din activitatea spontană a elevului. Dacă un elev bunăoară ar căuta în jocul liber al fantaziei sale să-și imagineze un spațiu mărginit de linii drepte și ar afla, că în mai puține decât trei linii nu poate mărgini un

spaț, atunci cunoștința aceasta se ivește de sine, fără să fi fost intenționată, ca un act al facultății cunoașterii, care în punctul acesta așază o limită pentru imaginile fantaziei. (Cuv. a doua). Cunoștințele astfel câștigate elevii nu mai trebuie să le memorizeze, fiindcă le-au obținut prin un act de judecată spontană și cu plăcere. Ei au simțit plăcere față de însuși actul cunoașterii, așa că vor învăța de dragul învățării și nu vom trebui să facem ca cei vechi, ca adevă în lipsa acestui stimulant nobil, să recurgem la motive utilitariste, măgulitoare egoismului. Copilul trebuie să învețe fără ca să știe măcar că învățătura îi poate fi de folos.

Activitatea proprie a elevilor este esența educației propuse de Fichte. Elevii își vor forma convingeri despre felul cum trebuie să fie o societate și cum au să trăiască oamenii într'ansa și numai când iubirea față de această ordine ideală li se va fi potențat în așa măsură, ca nici să nu poată voi altfel decât în sensul acestei ordine, atunci când nu prin examene orale, ci prin fapte vor da dovadă despre aceasta, vor putea să între în viață cu șanse de a putea inaugura o eră nouă. Până atunci vor trăi izolați de lumea din afară, într'o societate organizată conform idealului. În această societate pe lângă învățământul propriu, elevii se vor mai îndeletnici cu lucrarea pământului și cu diferite lucrări manuale.

În cuvântarea a noua zice Fichte, că sistemul nou de educațiune se află depus în scrierile lui Pestalozzi. Ce e drept scăderi se găsesc și în sistemul acesta, pentru că Pestalozzi a fost un om foarte neajutorat și îi lipseă cultura filozofică. Și Pestalozzi pune mare pond pe activitatea spontană a elevilor în procesul cunoașterii. Intuiția pe care se razimă pedagogia lui Pestalozzi o identifică Fichte cu învățătura sa despre producerea imaginii ordinei morale ideale.

Nu poate însă să aproabe Fichte educația după clasele sociale și în vederea câștigării mijloacelor de existență, cum o practică aceasta Pestalozzi. Acesta s'a grăbit a-i introduce pe elevi în arta scrisului și a cetitului, ca cât mai în grabă să-i facă capabili de câștig. Această educație pripită și numai pe jumătate, Fichte o condamnă cu toată hotărîrea, zicând că decît așa o educație, mai bine nimic. Scrisul și cetitul nu numai că nu sunt folositoare, ci sunt deadreptul păgubitoare, fiind că ușor pot seduce dela intuiție la cuvinte goale și atențiunea încă suferă, pentrucă dacă știe cineva scrie, în loc să cuprindă vreun lucru cu înțelegerea, își ia refugiul să fixeze în scris ceea ce nu înțelege și probabil nici nu-și va mai da cândva silința să înțeleagă. Scrisul și cetitul să se învețe tocmai la sfârșit.

Deasemenea desaproabă Fichte educația familiară, pe care o cerea cu insistență Pestalozzi în «Cartea pentru mame». Mai ales în clasele de jos, părinții n'au nici timpul nici aptitudinile necesare pentru a fi educatorii copiilor lor. Dară cum am sta peste tot cu regenerarea genului omenesc, dacă în copii s'ar propagă și perpetua toate scăderile părinților! Despre educație familiară s'ar putea vorbi numai după ce vor fi înlocuite generațiunile vechi cu altele nouă.

Pestalozzi pretinde, ca în decursul învățământului elevii să săvârșească și diferite lucrări manuale. Fichte nu neagă posibilitatea acestei împreunări, susține însă cu toată hotărîrea, că învățământul este un lucru așa de esențial și sfânt, încât reclamă întreaga atențiune și concentrare a elevilor, așa că în acelaș timp nu se pot ocupa și cu alte lucruri. Lucrările manuale sunt de valoare inferioară și nici decum nu se pot considera ca lucru principal. Ca totuși să li se deie elevilor posibilitatea deprinderii lucrărilor economice principale, socie-

tatea ideală în care petrec, va fi totodată și un mic stat economic, în care elevii vor cultivă bucate, legume, vor prăsi vite și vor practica și unele meserii, pentru a-și produce astfel toate cele trebuincioase.

Îndeplinirea acestor reforme cade în sarcina statului! În urma dezastrului dela Iena, statul german a putut vedea ce însemnează lipsa unei bune educațiuni religioase-morale, deci dacă vreă să se ridice din ruină, să-și considere de aci înainte educațiunea poporului de menirea sa principală. Cheltuielile împreunate cu educația aceasta nouă le va putea suporta cu ușurință, pentru că sumele enorme ce se cheltuiesc pentru susținerea armatei active, în parte s'ar putea întrebuința pentru scopuri educative și dacă și-a crescut statul o generație nouă, nici nu mai are trebuință de armată, fiindcă în cetățenii săi ar avea o oaste formidabilă, cum n'a mai văzut pământul. Statul îi poate chema în orice moment la arme și poate fi sigur, că nici un inamic nu-i va birui. Din punct de vedere financiar statul s'ar alege cu un profit pe care nici bănuî nu-l putem azi, căci deodată cu sosirea generațiunei noue, ar dispărea judecătoriile, institutele polițiale, pușcăriile, casele de corecțiune și toate instituțiunile pentru ajutorarea săracilor, căci săraci n'ar mai există de loc. Statul ar avea o singură menire mare și deamnă, de a se îngriji adecă de educația generațiunilor viitoare.

Aceste sunt pe scurt ideile lui Fichte despre educația națională.¹ Sunt idei mărețe ca și cele ale lui Platon după cari s'a orientat Fichte, însă precum nu s'a putut realiza vreodată statul ideal a lui Platon, așa au rămas încă multe din ideile lui Fichte niște dorințe pioase, pe cari vor fi chemate poate a le realiza gene-

¹ Despre organizarea universităților, vezi articolul «Fichte» în revista «Transilvania» Nr. 3/1914.

rațiunile ce vor urmă după noi. Ideia educațiunii prin activitatea elevilor, care este miezul filozofiei și pedagogiei lui Fichte, s'a realizat în zilele noastre; aceea ce se numește azi școală activă, este fructul ideilor sămănate de el.

Dr. P. Roșca.

PEDAGOGIA INCREDERII ȘI A INCURAJARII.

Spre a cultivă corect demnitatea de om a copilului și spre a putea face apel la conștiința lui cea bună, înainte de toate e necesar, ca învățătorul să nu pășească față de el ca un detectiv plin de bănuieli, ci să-l trateze cu vădită încredere. Noi rareori ne putem da seamă, ce influență au asupra conduitei unui om ideile secrete, ce ni-le facem despre el și cum ceeace așteptăm dela el exercitează asupra puterilor sale interioare o acțiune puternică de descărcare ori de paralizare. Nu fără temei se zice, că un om nu e pierdut câtă vreme cineva mai are încredere în el. Și în sensul acesta putem zice, că credința dă viață, iar îndoiala ucide. De aceea este principial greșit, de exemplu a zice cătră un copil, dela care dorim să scoatem o mărturisire: «Dar vai de pielea ta, dacă mințеști...!» Tocmai dimpotrivă, dacă învățătorul vede, că mărturisirea adevărului reclamă dela copil sfortări interne, mai bine să-i vorbească în chipul următor: «Nu vreau să-mi răspunzi acum îndată. Gândește-te bine cum s'a petrecut lucrul. Precum e sigur că mâne va răsări soarele, așa de sigur știu eu, că tu-mi vei spune adevărul complet!» Nimic nu e mai greșit, decât a aranjă în astfel de cazuri înaintea clasei întregi un interogator polițienesc, pe un ton dur și amenințător, în loc de a înlesni elevilor să mărturisească adevărul — ceea ce ar aduce învățătorului veșnică recunoștință. Renumitul pedagog englez, Arnold, istorisește, că el a regenerat complet

o școală plină de mincinoși numai crezând fiecăruia pe cuvânt. În scurtă vreme se zicea printre școlari: «A minți lui Arnold este un lucru ordinar»! Fr. Foerster a întrebat odată pe un copil într'un internat din Anglia, dacă controlează învățătorul seara la 9 ore toate dormitoare, spre a se convinge, dacă toate sunt în ordine și toți sunt culcați? Acela a răspuns: «Nu, d-le, învățătorul ne-a spus, că precum nu e în stare să fure un punct sterling¹, așa nu e în stare să împlinească nici meseria de spion». Este locul să o spunem aci, că o pedagogie a încrederii atât de exagerată o poate pune în practică numai un educator, care are și autoritate și despre care școlarii știu, că nu le arată încredere din prea mare bunătate ori din miopie, ci din prevenire cavalierească. Dar oricât de bună este pedagogia încrederii, totuși să nu scăpăm din vedere nici înțelesul pedagogic al cuvintelor: «Și nu ne duce pe noi în ispită»!

Cu privire la pedagogia încurajării să ne reamintim cuvintele apostolului Pavel: «Părinților, nu întărâtați pe fiii voștri spre mânie»! De sigur este cea mai mare greșală pedagogică a spune unui copil, că e un mincinos, un pierde-vară, un ștregar — și a pretinde dela el în acelaș timp să aibă tăria și voia bună necesară spre a fi drept, activ și cuviincios. Dimpotrivă trebuie să-l întărim în conștiința, că ființa sa interioară e plină de forță pentru tot ce este bine și tocmai de aceea ușor poate să-și stăpânească rătăcirile. Unui elev, care a mințit, i-aș zice: «Tu nu ești mincinos, eu știu, că tu ai curaj, mai de multeori am avut plăcerea să constat, că tu ai fost brav și cinstit, când alții au spus minciuni — cu atât sunt mai surprins astăzi aflându-te pe drum greșit...» Chiar când ar trebui să dau vre-o înfruntare vre-unui școlar, nu aș scăpa ocaziunea, de a-mi exprima admirația

¹ Monedă englezească.

pentru vre-o trăsătură nobilă a caracterului său, întemeindu-mi speranțele în mod expresiv asupra acesteia. I-aș socoti rătăcirea ca o «inconsecvență», ca ceva ce nu face parte din ființa respectivului. Nu este greșală mai gravă, decât a trata greșelile copilărești ca afaceri de stat, dând loc la condamnări globale. «Un copil bolnav în privința morală — zice judele Lindsay din Colorado — pretinde mai multă îngrijire, mai multă atențiune, bunătate, răbdare, decât un copil atins de boală fizică». Și în raportul¹ său despre tribunalul de copii din Colorado, ne povestește conversația tipică ce a avut-o cu un copil, pe care voia să-l aducă, ca să mărturisească o minciună. I-a pus mâna pe cap, zicându-i cam următoarele: «I-am făcut observarea, că nu-l țin de *un mincinos*, cu toate că mi-a jurat, că nu a luat obiectul din chestiune. I-am spus, că e un copil brav, totuși mie îmi displac de tot amăgelile lui. Dacă nu va alungă cu energie aceste puncte negre din caracterul său, nu se va face nici un om din el... Nu l-am lăsat să vorbească, ci am continuat a-i descrie starea lui sufletească și împrejurările cari l-au sedus să mințească. Ce frică îl va fi cuprins la gândul, că va fi descoperit. L-am privit bine în față și i-am spus, cât de mult îi admir dragostea față de părinți, pe cari el a voit să-i cruțe de supărare și de rușine prin aceea, că și-a negat vina. I-am arătat însă, că aceasta a fost un calcul pripit și greșit. Atunci a izbucnit în lacrimi, a mărturisit tot și a zis, că aceasta l-a făcut și pe el foarte nenorocit și într'un ton, care-mi inspiră încredere, mi-a promis, că se va îndrepta».

În general trebuie privit în educație ca un principiu conducător, a împreună influențe morale cu cultura amorului propriu al copilului. Se înțelege, aici e vorba de

¹ The Problem of the Children; a Report; Denver 1904, pag. 112.

acel amor propriu al copilului, care are de obiect partea lui cea bună și prin urmare și influențele morale decisive trebuie legate de astfel de ocaziuni, când școlarul a săvârșit ceva bine ori conștientios și se află într-o dispoziție sufletească înălțată. Durere, educația multor oameni constă tocmai într'aceea, că se profită de greșala comisă spre a i-o vârî mereu delicventului în ochi, până când el nu se simțește decât «delicvent» și pierde orice putere de a se înălța mai sus. «Întinde-ți mâna la ce este înaintea ta» este un principiu și în pedagogie. Nu trebuie să credem, că copilul este deja tot ce ar putea fi și că a dat tot ce ar putea da. Să nu fie identificat prea tragic cu trecutul său, să nu fie legat sufletește prea strâns de căderile sale, ci acele însușiri, ce dau nădejdi pentru un viitor mai bun, să fie scoase la lumină. Cei mai mulți copii sufer pe urma căderilor lor mai greu decum cred cei mari — de aceea o înfruntare grosolană face adevărate ravagii în sufletele lor.

Un învățător dedat să gândească, poate, în ce privește disciplina din școala sa, să învețe foarte mult dela împlânzitorii de animale. Tocmai pentru că experiențele tuturor acestor oameni confirmă, că energia animalică nu poate fi învinsă prin purtare animalică, prin violență, brutalitate și impaciență, ci numai prin energia unei voințe care știe să se înfrâneze, prin superioritatea intelectuală specifică omului. Chiar și Göthe a voit să ne arete prin «novela» sa, «cum cel sălbatic și de neînvins adeseori mai bine poate fi cucerit prin iubire și blândețe, decât prin violență». Împlânzitorul de animale Hagenbeck istorisește cu privire la domesticirea urșilor albi, cari sunt mai greu de împlânzit, că aceasta i-a succes numai tratându-i «fără nici un afect». Cine nu știe, cât de bine se nimerește aceasta uneori și la tratarea cailor? In grajdurile hergheliilor din «vestul american» (regiunile

sălbatic) este oprit orice cuvânt grobian. Dacă «educația animalelor» în regiunile sălbaticе ale «Far West»-ului reclamă cu privire la cai astfel de pretensiuni, poate să rămână în urma acesteia «educația omenească»? Să cetim și broșura lui Redwitz «Experiențele zilnice ale unui călăreț» și să vedem, ce calități pretinde autorul, după ani de practică îndelungată, dela cel ce vrea să încalcece un cal. Iată-le: răbdare, răbdare fără margini, multă inimă și simțeminte foarte nobile. Și: călărețul să nu fie niciodată sgârcit în laude și încurajări, dacă calul și-a făcut bine lucrul!

Câți cai de rasă n'au fost stricați de călăreți fără educație și brutali; și câți pedagogi nu tratează cu elevii lor ca și rândașii impacienți cu caii nobili!

Principiul suprem al învățătorului trebuie să fie, ca și prin tratare deamă să cultive și onoreze în școlarii săi ceea ce este într'adevăr omenesc — personalitatea morală mai înaltă — la care aleargă după inspirații decâteori vrea să obțină vre-un rezultat. Durere, sunt încă mulți învățători, cari nu se pot desvâța de expresiunile injurioase și de tonul incompatibil cu respectul ce trebuie să-l aibă un educator față de sufletul nemuritor al elevului său.

În zilele noastre se aude des lozinca: școala să lupte în contra crimei, și mulți își sparg capul cu întrebarea, oare ce ar putea face școala în privința aceasta? Fr. Foerster, pe lângă alte propuneri de toată considerațiunea venite din alte părți, are următoarea părere: Școala înainte de toate trebuie să-și revadă metodele disciplinare, pentru că *prin un tratament fals în școală mulți copii au fost împinși la nesimțire și mai târziu la crimă*. Pecând prin îngrijire sufletească corectă, prin câteva cuvinte bune, care dau copiilor încredere în ei înșiși, care deșteaptă într'ânșii hotărâri fericite și le arată căi nouă, câte suflete n'ar putea fi mântuite!

După Fr. W. Foerster.

V. Stan.

GHIOCELUL.

— Lecție practică pentru anul VI. —

În lecția aceasta e rezolvită tema: Cum descriem o plantă, arătându-se totodată și cum putem împreună ocazional o lecție cu desenul reprezentativ. Lucrul principal este natural intuirea plantei.

La intuiție întrebuițăm planta completă, și anume câte trei elevi capătă un ghiocel în diferite stadii de dezvoltare. (Materialul de intuiție poate fi adunat așa, că învățătorul culege ghiocelii înainte de tratare cu 4 săptămâni în intervale de câte o săptămână ori că plantează cu 5 săptămâni înainte de tratare în intervale de o săptămână cepe de ghiocel și le cultivă în odae). Va alege d. e. cepe simple, cepe încolțite, planta cu frunzele în dezvoltare și petalele închise, cu floarea deplin dezvoltată, capsule de sămânță (adunate în anul premergător!) Desemnează planta pe tablă.

Pregătirea. Vom privi astăzi pe cel dintâi vestitor al primăverii adus din pădure, ghiocelul.

Voi ați văzut cu toții ghiocelul.¹ Să ne uităm acum bine la el, ca să-l cunoaștem mai deaproape; totodată să învățăm, cum trebuie să descriem o plantă sau cum să-i înșirăm părțile pe rând. Eu vă voi scrie pe tablă părțile ghiocelului. Ca să le puteți găsi repede la ghiocelii, pe cari îi aveți în mână, v'am desemnat un ghiocel mare pe tablă.

Prelucrare. A. Constatarea faptelor.

I. Voi arăta odată părțile pe desen și voi să le numiți. Să începem de aici. Ș. Aceasta e rădăcina. Î. Arată mai departe! V'ați și oprit? Vă voi arăta partea aceasta (ceapa!) tăiată în două; veți găsi că seamănă cu o plantă pe care o cunoașteți. Ș. E ca o ceapă. Î. Așa o și numim; așadar! Ș. Ceapă — frunze tulpină — floare. Î. Spune-le într'o propoziție: 1. Ș. Ghiocelul are... Î. Spune și tu, dar începe zicerea așa: noi vedem la ghiocel... 2. Ș. Noi vedem... Î. Spuneți încet, pentru voi, numele părților și le arătați pe plantele voastre! — Priviți acum ceapa! Închideți ochii și închipuiți-vă ceapa desemnată! — Desemnați-o cu degetul pe bancă — acum în aer, mai mare! — cu creionul pe hârtie² [trei pătrate de înalt, două de lat]. — Î. Iată o ceapă, pe care am tăiat-o în două. N. vină și o desfă! Din ce-i compusă? Ș. Din coji, din foi. Î. Desfă cojile toate! —

¹ Cum se mai numește? Ș. Clopoțel. Î. Pentruce? Ș. Pentrucă are floarea ca un clopoțel.

² Se va folosi hârtie liniată în pătrate; aceasta ușurează măsurarea.

Î. Ce mai rămâne se numește inima cepei. Spune și tu! — Spune acum o zicere despre ceapa ghiocelului! Ș. Ceapa ghiocelului se compune din coji și inima cepei. Î. Acum priviți rădăcina! — Închipuiți-vi-o desemnată! Desemnați-o cu degetul pe bancă — mai mare în aer! — cu creionul pe hârtie [2 pătrate lungă și 4 lată!] Î. Vedeți că rădăcina e compusă din multe ațe, de aceea o numim fibroasă. — Măsurați tulpina! (10—12 cm). Reprezentarea și desemnarea ca mai sus! (15 pătrate). Î. Desfaceți frunzele verzi! De ce se desfac ușor? Ș. Pentrucă nu's crescute de tulpină. Î. Învârțiți tulpina între degete! Ș. Ea are două dungi. Î. Este luger. Ce mai este pe tulpină? Ș. O frunză și floarea. Î. Aceasta nu e o frunză adevărată; privește-o bine. Ș. Nu e verde, ci albă. Î. În pelița aceasta a stat floarea ca boboc cum o vedeți aici. De aceea se numește teacă. Acum spune ce ai învățat despre tulpină? Ș. Tulpina se numește luger, pentrucă n'are frunze. Ea e cam de 12 cm. de lungă și poartă la capătul de sus teaca și floarea. Î. Spune și tu. Spuneți toți încet. — (Urmează recapitularea întregului).

Nu vom continua cu descrierea. La toate părțile trebuie să se aibă în vedere: reprezentarea figurativă, descrierea prin cuvinte! — Părțile cari ar mai trebui tratate astfel sunt: forma lungăreață a frunzelor, poziția lor lipită de luger, direcția florii, părțile florii, anume: periantul cu 6 foițe, ordinea, colorarea acestora, 6 stamine, ovarul cu capsula despărțită în trei, și fructul.

Descrierea întreagă trebuie întipărită bine fără a ne legă de aceleași cuvinte, asemenea icoana ghiocelului întreg; să se exerceze desemnarea, mai ales a singuraticelor părți în aer sau pe bancă.

II. Acum să vedem, cum crește ghiocelul.

Î. Ce trebuie să facem, dacă vrem să avem în grădină ghiociei? Ș. Cerem sămânță dela grădinar. Î. El va zice: ia mai bine cepe, și ne va da cepe ca acestea. Ele zac vara întreagă în pământ, ca și când ar fi moarte. Descrie-le! Ș. Ele sunt brune-surii, și abiă au rădăcini. Î. Astfel de cepe am cumpărat și le-am pus în vasul acesta. După 8 zile m'am uitat la ele și ce să vezi: cepele s'au schimbat. Iată-le! (Cepe încolțite). Ce vezi? Ș. Din ceapă a crescut un colț verde. Î. Oare ce va fi în el? Cum putem ști aceasta? Ș. Trebuie să-l desfacem. Î. Iată! Ș. Vedem frunzele împăturate, și în mijloc teaca cu floarea. Î. Asamănă floarea aceasta cu aceea de acolo (desvoltată pe deplin)! Ș. Floarea asta e tare gingașă (plăpândă) și mototolită. Î. Privește

și rădăcinile! Ș. Acestea au crescut. Î. Acum să spunem povestea cepei până aici. Eu încep: Ceapa ghiocelului zace peste vară în pământ. Dacă o scoatem, vedem că e brună-surie și pare a fi moartă. Dacă o împlântăm în pământ — acum urmează tu! Ș. Dacă o împlântăm în pământ, atunci crește în sus un colț verde, iar în jos rădăcini. În colțul cel verde este etc. I. Acum priviți acest ghiocel: e de 15 zile. Ș. Acum i-au crescut frunzele. I. Măsură-le! Ș. Una e 8, cealaltă 7 cm. lungă. Î. Ce schimbare mai vezi? Ș. Teaca încă a crescut, dar floarea e încă în ea. Î. Să vedem și floarea aceasta. Ș. Trebuie să desfacem teaca. Î. Așadar? Ș. Floarea e mai mare; dar e încă tot împăturată în teacă. I. În sfârșit iată aici ghiocelul dezvoltat pe deplin. Povestește acum întreagă viața ghiocelului! Dar stai! Aici am o ceapă minunată. Ș. Ea are două cepe mai mici. Î. Oare de ce? Ș. Din ele se fac ghioceli noi. Î. Așa e! Ele se numesc cepe de sămânță.

Recapitularea dezvoltării. (O vor face mai mulți școlari, dar cu alte cuvinte, d. e. ca și cum și-ar povesti însuși ghiocelul biografia, sau ca și cum un copil ar povesti altuia cum l-a cultivat însuși etc. Aplicarea conjuncțiunilor: întâi, apoi, după aceea etc.)

B. Aprofundarea faptelor constatate.

Î. Ghiocelul înflorește, când nici o altă floare nu se gândeste măcar la asta. El vestește primăvara. Câte supărări și greutăți nu trebuie să sufere! Care e cea mai mare? Ș. Frigul. Î. Și totuși se dezvoltă floricea gingașă, cu tot frigul mare. Minunat va fi întocmită. Ia să vedem!

Inchipuiți-vă odată ceapa cu rădăcinile ei; vom vorbi mai întâi de acestea! Voi știți de mai nainte ce treabă au rădăcinile plantelor. Ș. Ele trebuie să beie apa cu hrana din pământ. Î. La ce-i trebuie hrana? Ș. Ca să poată crește planta. Î. Da, dar oare cum va fi apa în pământ când e frig? Ș. E înghețată. Î. Atunci? Ș. Atunci nu poate bea rădăcina! Î. Și totuși crește floarea! Oare de unde își ia hrana, ca să crească? De afară nu și-o poate lua, atunci? Ș. Trebuie să fie înăuntru, poate în ceapă. Î. Așa este. Doar ceapa e groasă și cărnosă; dacă o apăsăm iese zamă din ea. Î. Așadar mai spune odată ce ai învățat. Î. Eu vă voi povesti și cum ajunge hrana aceasta în ceapă; dacă se coace sămânța ghiocelului în Martie și Aprilie, sug rădăcinile, cari peste iarnă n'au lucrat nimic, hrană și frunzele pregătesc această hrană, ca să nu se strice și apoi o adună în

ceapă. Numai după ce a adunat destulă hrană pentru anul următor, se veștejesc frunzele, și ghiocelul doarme. Spune și tu!

Acum știți de ce se poate scula ghiocelul așa de timpuriu? Ș. El își are hrana gata cu el. Î. Vedeți dar ce însemnătate are ceapa? Ș. E cămara lui de bucate. Î. Dar când am desfăcut mai înainte ceapa, n'am aflat acolo numai zamă. Ce mai eră? Ș. Am găsit frunzele mici și floarea, împăturate. Î. Oare cum au ajuns acolo? Ș. Ele au crescut acolo înlăuntru. Î. Și anume încă în vara trecută. Vedeți cum se îngrijește ghiocelul din bună vreme. Mai spune odată tot, cum se îngrijește ghiocelul din bună vreme? Ș. Rădăcina ghiocelului sugă primăvara hrana; frunzele o pregătesc; apoi se adună în ceapă pentru iarna ce vine. Din hrană se formează încă din vară frunzele și floricelele cele nouă. Î. Oare de ce trebuie să se îngrijească astfel? Ș. Pentru că iarna nu găsesc rădăcinile hrană în pământul înghețat. Î. Oare e bine, că frunzele și florile sunt așa de adânc băgate în ceapă? Ș. Acolo nu le e frig. Î. Așadar ce slujbă mai are ceapa? Ș. Ea apără frunzele și foile de frig. Î. Cum o poate face asta? Ș. Ea are coji groase. Î. Cu ce am putea-o asemăna? Ș. Cu căsuța caldă a bobocului. Î. Apoi să nu uităm, că ceapa zace adânc în pământ, unde e totdeauna ceva mai cald ca la fața pământului. Atâta însă nu-i destul. Eu v'am spus, că mai aduce un folos. Ș. Cresc din ea cepe de sămânță. Î. Așadar prin ele se și sporește ghiocelul. Oare când? Când e hrană destulă. Așadar însemnați-vă bine, că ceapa e de mare folos pentru ghiocel.

Recapitulare.

I. Ceapa ca cămară pentru hrană.

1. De ce e de trebuință? 2. Când și cum se umple cămara?

II. Ceapa e o căsuță caldă pentru boboc.

1. De ce e necesară? 2. De ce se potrivește de căsuță?

III. Ceapa e mijloc de înmulțire.

Continuarea predării. Î. Să vedem acum, cum crește ghiocelul mai departe. Gândiți-vă la povestea vieții lui. Ș. Din ceapă crește în sus un colț. Î. Gândește-te ce cale trebuie să facă acest vlăstar. Ș. El trebuie să pătrundă prin pământ la suprafață. Î. Pentru aceasta se potrivește doar de minune! Ș. Pentru că e ascuțit, poate străbate ușor. Î. Ce părți are vlă-

starul? Ș. Frunzele și floarea. Î. Acestea ies așadar din pământ. Priviți frunzele! Oare pentru ce pot pătrunde așa ușor prin pământ? Ș. Pentru că și ele sunt ascuțite și înguste. Î. Dar ce primejdie le amenință la suprafața pământului? Ș. Ele pot ușor degera. Î. Oare de ce nu se întâmplă aceasta? Ș. Învălitorile le apără. Î. Mai spune odată! — Fiți atenți mai ales la aceea, cât de bine este apărată floarea! Ș. Ea stă învălită mai întâi în teacă; apoi (Î. aici!) între cele două frunze și în învălitoarea sură. Î. De ce este aceasta așa de trebuincioasă pentru floare? Ș. Pentru că e foarte plăpândă. Î. Chiar dacă frunzele ies puțin din învălitoare, floarea este încă bine apărată; cum așa? Ș. Ea stă încă în teacă. Î. Și abia când soarele e mai cald iese de tot din aceea. Vedem așadar și din povestea vieții ghiocelului, cât de înțelept a întocmit Dumnezeu toate.

Repetiție și rezumare. Repetiția ambelor părți.

Î. Acum să mai privim și floarea ghiocelului gata și să vedem, oare și ea e așa de bine întocmită. Mai întâi gândiți-vă numai ce lucrare trebuie să îndeplinească floarea plantei. Ș. Ea trebuie să pregătească sămânța. Î. Mai știți, cum se întâmplă aceasta? Ș. Polenul trebuie să cadă pe pistil; apoi se face din ovar fructul. Î. De unde știți aceasta? Ș. Am învățat-o la florile de câmp în anul trecut. Î. Cari părți sunt deci cele mai însemnate? — Î. Acestea sunt dar și mai bine apărate. Cum așa? Ș. Ele sunt în mugur mai la mijloc. Î. Dar și când floarea e deschisă sunt încă apărate. Ș. Le îmbracă pericarpul. Î. Acesta le apără de asprimea vântului. Dar nici ploaia nu le poate ajunge; cum așa? Ș. Floarea atârână în jos. Î. Putem dar zice: Pericarpul formează un coperiș pentru stamine și pistil. Mai de mult ați învățat și aceea, că cine duce adesea polenul pe pistil. Ș. Albinele și fluturii. Î. Așa e și la ghiocel. Să vedem dar oare este el astfel întocmit? Voi știți că insectele trebuie să găsească ușor florile. Ș. Florile atrag prin culoarea lor. Î. Să vedem la ghiocel. Ș. Insectele îl pot afla ușor, pentru că e alb și se vede de departe. Î. La începutul primăverii, când înfloresc ghiocelul, câmpurile sunt verzi întunecate. Uneori este și zăpadă; dar zăpada când se topește, știți că e mai mult neagră decât albă. Ghiocelul e curat alb și se deosebește de zăpadă și verdeață. Dar oare de ce vin insectele la ghiocel? Ș. Ele caută miere. Î. Și o și află. Mierea e în fundul florii; cât de

ușor ar fi să n'o găsească! Dar vă aduceți aminte de liniile verzi de cari am vorbit ora trecută: ele arată insectelor calea la miere. Cum se încarcă insectele cu polen? Ș. El se acață de spatele lor. Î. Apoi ce se mai întâmplă? Ș. Dacă caută alt ghiocel, ele ating cu spatele pistilul și polenul se acață de el. Î. Ce urmează din aceasta? Se poate face sămânța.

Rezumare: Ghiocelul e întocmit pentruca insectele să poată ajunge ușor la el.

(Copii spun tot detaliat, dar cu diferite cuvinte).

Î. Dar trebuie să ne mai gândim și la aceea, că pe vremea, când înflorește ghiocelul, zboară încă foarte puține insecte. Pentruce nu sunt multe? Ș. E încă prea frig. Î. Ce pagubă ar putea suferi din asta floarea. Ș. Nu s'ar putea forma fructe. Î. Dar eu cred, că fructele nici nu sunt prea de lipsă. — Noi am învățat, că ghiocelul se poate înmulți și fără fructe. Ș. El poate crește și din cepele de sămânță. Î. Vedeți ce folositoare și cât de necesară e ceapa! Gândiți-vă că ar fi o iarnă grea și lungă! — Și Dumnezeu totuși s'a îngrijit, ca să se facă și sămânță. Ia să ne uităm de azi încolo, cât timp înflorește. Veți vedea, că față de alte flori, înflorește mai lungă vreme. La ce-i asta de folos? Ș. Se poate întâmpla mai ușor, ca să vină insecte la el. Î. Dacă nu azi, poate mâne ori poimâne. Acum să vă mai povestesc ceva despre această floare; știu că vă veți mira. Dacă vremea-i atât de rea, încât nici o insectă nu poate veni pe floare, asta-i întocmită așa, ca polenul să cadă singur pe pistil. Staminele se desfac și lasă simplu să cadă polenul. Unde trebuie să ajungă? Ș. Pe stigmă. Î. De ce? Ș. Pentrucă stă mai jos. Î. Vedeți că și pentru sporirea ghiocelului e folositor, că floarea ghiocelului atârână în jos?

A doua recapitulare. Acum să mai spunem odată pe scurt ce întocmiri înțelepte are ghiocelul, pentruca să se facă sămânță.

1. Staminele și pistilul sunt apărute de vânt și de ploaie.
2. Coloarea albă atrage insectele.
3. Insectele află ușor calea la miere prin semnele verzi.
4. Pentruca să poată ajunge insecte la floare, ghiocelul înflorește multă vreme.
5. Dacă nu vine nici o insectă, cade polenul singur pe pistil.

Prelucrarea abstractă se face după ce s'au tratat și celelalte flori de primăvară. Cea formală se face în orele de instrucție a obiectelor formale: La desemn se va desemna floarea mai frumos și în formă de buchet. Se va modela o secțiune a cepei, o ceapă cu cepe de sămânță, o floare, o plantă întreagă. Se va învăța o poezie despre ghiocel. De ex.:

GHIOCELUL.

de Ecaterina Pitiș.

Pe o cărare prinsă 'n ghiață a eșit un ghiocel
Alb ca fulgul de zăpadă și frumos și mititel,
Dar fiindu-i cald odată colo 'n leagănul din glie,
Tremură acum în neaua grămadită pe câmpie.

Însă 'n marginea cărării se 'ntâmplase-a-i fi vecini
Niște scai rămași din toamnă și vre-o câți-va mărăcini.
Ei văzându-l mic și gingaș, le-a fost teamă c'o să'nghețe,
Și plecându-se spre dânsul îl muștrară cu blândețe:

«Ce vrei, dragă, de eși iarna între ghiață și ninsori?
N'auzi crivăful cum urlă? Nu vezi cerul plin de nori?...

«Ce-o să faci pe-un timp ca ăsta, cât ești tu de mititel?
Crezi, că iarna se 'nspăimântă de-un boboc de ghiocel?
Hai, mai culcă-te o leacă, te treziseși prea de vreme,
Și așteaptă, până vine Mărțișor, ca să te cheme. —»

Adormiră-apoi vecinii legănați de-al sării vânt;
Adormi și ghiocelul în zăpadă, pe pământ.
Și-a visat un cer albastru, cu luceferi și cu stele,
A visat și iarbă verde, toporași și viorele.

Din frumosul vis pe urmă s'a trezit în fapt de zori
Și-a văzut, că se ridică sus perdelele de nori,
Ș'acolo, pe cele dealuri înălbite de ninsoare,
— Doamne sfinte, ce minune! — se arată mândrul soare.

Și se uită ghiocelul fermecat și 'mmărmurit
Cum și dealuri și câmpie surâzând s'au rumenit,
Și se uită cum se duce și se pierde ceața sură
Și o rază cum coboară, să-i aducă lui căldură.

Apoi grabnic după soare a venit și Mărțișor;
El opritu-s'a 'n câmpie, să desghețe un izvor,
Și văzând că ghiocelul singurel în nea se pierde —
I-aruncă pe ici pe colo câte-un fir de iarbă verde.

Și i-a spus, să fie vesel și să prindă a 'nflori,
Că el pleacă mai departe cu vânt cald de miază-zi,
Ca să 'mpartă bucurie la aceia ce suspină, —
Iară lui îi va trimite în amurg o lună plină.

Și s'a dus apoi cu vântul către munții 'nzăpeziți.....

Iar când ziua și amurgul se 'ntâlniră 'n asfințit,
El lăsând s'adoarmă codrii, se grăbi spre răsărit
Și chemă de după dealuri luna plină, ca să vie
Să 'nvălească 'n giulgiu de aur ghiocelul din câmpie.

Și 'nvălindu-l luna plină, ghiocelul adormi. —
Dar odat' cu ziua albă, vine-o ceată de copii
În câmpie să se joace, și jucându-se-l aflară,
Și-a fost cel dintâi, ce 'n lume a dus vești de primăvară.

Ghiocelul se poate cultiva în grădină. La comput se va calcula: mărimea grădinii, măsurarea ei, a îngrăditurii, lățimea cărărilor, straturilor etc. prețul lucrărilor în grădină, a sămânței, a uneltelor, etc.

După R. Seyfert.

Din viața școlară.

Școala activă.

Temelia psihologică a școlii active.

Întreagă viața noastră spirituală se întemeiază pe acțiunile reciproce dintre organismul sufletească și lumea exterioară. Impresiile sensuale, iritațiunile fizice sunt urmate de reacțiuni psihice. Cu cât sunt mai de multe feluri impresiile, cu atât sunt mai variate și aceste reacțiuni, cu atât este mai mare garanța, că rezultatele provenite din acest «proces de respirațiune» sunt corecte. Această garanță este și mai sigură, dacă capătă o formă mai armonică raportul dintre iritațiuni și posibilitatea exprimării acestora.

Dar între organele cari mijlocesc impresiile și expresiile din capul locului este disproporție cu privire la număr. Pentru primirea iritațiunilor servesc cinci organe: ochiul, urechea, limba, nasul și pielea; din contră numai două: mâna și organul de vorbire mijlocesc exprimarea stărilor ce s'au născut în sufletul nostru în urma impresiilor sensuale. Chiar din această împrejurare urmează în mod necesar, ca organul de vorbire și mâna să coopereze necondiționat la îmbogățirea vieții sufletești.

Dar deoarece învățământul, pentru mijlocirea cunoștințelor, întrebuințează dintre organele sensuale cu preferință ochiul și urechea și numai puțin nasul, limba și pielea, și în ce privește organele de expresiune se restrânge mai ales la aparatul de vorbire. Despre aceasta ne convingem, de vom arunca numai o privire asupra metodei învățământului intuitiv. I se arată școlarului obiectul «în natura» ori în chip. Școlarul îl privește și se pronunță asupra celor văzute. Așadar întreagă mașinăria se

învârtește în jurul sensului vederii și a limbii. — De altfel trebuie să recunoaștem, că ochiul are cea mai mare însemnătate pentru cunoașterea lumii exterioare; $\frac{9}{10}$ din toate senzațiile noastre avem să i le mulțumim lui și în fineța impresiunilor nu este întrecut de nici unul dintre organele sensuale. El mijlocește percepțiuni din apropiere și din depărtare, el ne deschide lumea nemărginită a colorilor și a formelor. Totuș singur ochiul nu e suficient spre a înțelege obiectele și simbolele lor; are și granițe, peste cari puterea lui de prestațiune nu poate trece. Aceasta o dovedesc deajuns apreențierile greșite despre raportul de mărime, precum și variatele ilusiuni optice la cari este supus. Astfel, dacă n'ar fi nici o legătură între impresiile vederii și între rezultatele organelor de pipăire și mișcare, ne-ar fi cu neputință să ne câștigăm idei clare despre spaț.¹

Tot așa stă cazul și cu cel mai însemnat organ de expresiune al nostru, cu limba. Desigur este ea de o valoare neprețuită pentru schimbul de procese spirituale ce se petrec în diferiți oameni. Și tocmai în privința aceasta ne este absolut indispensabilă, pentrucă cuvântul formează o barcă comoadă, care trece pe cel neînvățat în imperiul științei; este o mână întinsă de bunăvoie, cu care știința atrage la sine pe cel neștiutor, ca să guste din comorile ei. Dar cuvântul poate fi și o lumină orbitoare, care ne amăgește în prăpăstii căscate, o beșică de săpun, care plesnește înainte de a o putea prinde cu mâna, o negură, care ne arată forme fără corp.² De aceea nu pot fi întrebuințate cuvinte pentru obiecte, fiindcă le pot exprima numai în mod necomplet și nu trebuie să dăm uitării și să negligăm mijloacele mai potrivite spre acest scop.

Hertel³ are dreptate, când ne atrage atențiunea asupra împrejurării, că limba de ex. în nici un caz nu poate să soarbă complet și să redea în întregime cuprinsul intuițiilor câștigate prin sensul vederii; doar' limba aparține aparatului unui alt sens, cu iritațiuni de tot eterogene. Prin întrebuințarea exclusivă a cuvântului, odată ca întroducere la percepțiunile simțului vederii, apoi spre a redă cele cuprinse «în mod intuitiv», percepțiunea perde mult din elementele ei constitutive, și de aici

¹ Wundt: Grundriss der Psychologie, p. 122 ș. u.

² v. Saliwürk: Haus, Schule, Welt, p. 70.

³ Hertel: Der Unterricht im Formen, p. 7 ș. u.

urmează, că dezvoltarea ulterioară trebuie să se îndeplinească cu resturi miserabile lipsite de vioiciune și îndemnuri. Nu înzadar a creat limba cuvântul «pipăibil» spre a însemna gradul cel mai înalt de precizie și nu este o întâmplare oarbă, că atunci, când vrem să arătăm, că am pătruns în inima unui lucru, nu zicem: «l-am privit», ci «l-am cuprins», «l-am pipăit». Toate aceste expresiuni sunt caracteristice pentru importanța psihologică a simțului muscular și tactil. Ele ne arată, că simțul mișcării și al pipăitului are o importanță de primul rang la dobândirea cunoștințelor. Așadar precum trebuie să întrebuițăm pentru desăvârșirea cunoștințelor noastre despre lucruri *pe lângă* ochiu și pe celelalte organe de percepție, tot așa de necesar este de altă parte, ca organul de exprimare care stăpânește azi aproape exclusiv, adecă limba, să fie completat prin mână, care este tot atât de sigură și fidelă în destoiniciile sale, pe cât de largă și multilaterală este cu privire la sfera prestațiunilor ei. Ea poate primi iritațiuni, dar totodată poate să le schimbe în afară în mișcare. Care alt organ mai poate așa ceva? Ochiul, urechea, nasul, limba simțesc, mai mult nimic; cuvântul exprimă, dar nu simțește. Singură mâna stă la granița acestor două lumi ca mijlocitor.² Și dacă vom pătrunde adâncimile psihologiei ființei sale, dacă admitem hipotesa științifică, că ochiul însuși s'a născut din simțul general al pielei, atunci ni se înfățișează mâna ca organul acela, care pentru dezvoltarea noastră spirituală este de o importanță capitală.

În această legătură de idei avem să privim și raportul dintre dezvoltarea creierilor și lucrul de mână. Cercetările minuțioase asupra dezvoltării sistemului nostru nervos, au dat ca rezultat, că creierul omenesc la naștere peste tot nu este gata, dar cuprinde în sine condițiile de a se putea dezvoltă. Brezdele și circumvoluțiunile de mai târziu abia sunt marcate. În dezvoltarea ulterioară a creierului aceste brezde se adâncesc și se nasc circumvoluțiuni și brezde nouă. Chemarea educațiunii este, ca prin măsuri potrivite să sprijinească acest proces de dezvoltare naturală.

Substanța creierilor este alcătuită din miliarde de celule îngrămădite compact unele lângă altele. Aceste, conform funcțiunii lor de căpetenie, se pot împărți în două clase, și anume:

² Itschner: Unterrichtslehre I. 229.

a) celule sensoriale (cari mijlocesc simțirea) și b) celule motorice (cari mijlocesc mișcarea). Acele primesc impresiile ce le conduc la creeri diferitele organe, aceste produc puterea, care aduce în activitate muschii. Celulele în creeri sunt așezate lângăolaltă după grupe și formează conform funcțiunilor lor de o parte centre de simțire și asociație, de altă parte centre motorice sau de mișcare. Cu cât aceste celule și centre intră în acțiune mai de multeori și în mai multe chipuri, cu atât devin în desvoltarea lor mai mobile și mai capabile de prestațiuni multilaterale. Se înțelege, aceasta are valoare atât pentru celulele sensoriale, cât și pentru cele motorice.

Deja din aceasta rezultă pentru noi două concluziuni importante:

a) Lucrul corporal (prin urmare ocuparea mâinii) influențează asupra creerilor accelerând desvoltarea lor.

b) Lucrul corporal (prin urmare ocuparea mâinii) este necesar, dacă vrem, ca anumite părți importante ale creerilor să nu fie împedecate în desvoltarea lor.

Însă precum diferențierea și fineța *structurii* creerilor atârnă dela ramificarea și complexitatea *funcțiunilor* creerilor, totasemenia și *creșterea* volumului creerilor se pare condiționată de *nutrirea* celulelor și fibrelor nervoase. Aceasta iarăși se întemeiază pe schimbul de materii din țesături, iar mijloc excelent pentru promovarea acestui schimb este mișcarea și lucrul muscular, punerea în lucrare și exercitarea puterilor corporale. Chiar și din acest motiv trebuie pus lucrul corporal, — «lucrul manual» — în serviciul educațiunii.

În strânsă legătură cu această chestie mai e și o altă pretenșiune mult accentuată în timpul de față: cultivarea sistematică și în măsură egală a celor două mâni. Se știe doar', că neglijarea întrebuințării mâinii stângi stă în legătură firească cu pripernicirea unei jumătăți a creerului. Dacă din bună vreme s'ar cultivă sistematic amândouă mâinile, în urma raportului strâns dintre lucru și desvoltarea creerilor, s'ar ajunge cel puțin la generațiunile viitoare cu ambe mâinile deopotrivă de istețe, ca și ambele laturi ale creerului să fie organizate simetric. Din aceasta ar urmă nu numai o îmbogățire a puterii spirituale, ci ar crește și cercul de manifestare al omului în diferiții rami profesionali, în artă și știință. Totodată și lucrul, care la ceice lucră

numai cu dreapta atât spiritual cât și corporal se face numai pe o lature, s'ar împărți egal în două câmpuri, și prin aceasta omul ar fi scutit de prea mare oboseală înainte de vreme.

Astfel și din punct de vedere psihologic se deschid perspective largi cu privire la cultivarea activității manuale, numai de am putea fi destul de nepreocupați, să nu pretindem dela ea mai mult decât este cu putință.

Observări finale.

Din cele premerse urmează în mod hotărît recunoașterea necesității, de a utiliza în educațiune mai mult decât până aci lucrul mânilor, ca un mijloc de educație dintre cele mai însemnate. Dar ceice vreau să pună ca temelie a educațiunii științifice, estetice și morale numai lucrul mânilor, forțează peste măsură un principiu în fond sănătos, și din extremul verbalismului, peste care au trecut norocoși, ajung deodată în al manualismului. *Semnul caracteristic al școalei active nu este o activitate curat exterioară, manuală, ci o cooperare de acțiuni spirituale și corporale, în care însă elementul predominant îl dă lucrul spiritual, ca cel mai indispensabil la formarea caracterului.* **A. Sica.**

Școala activă și lucrul manual.

Aceasta este tema unei interesante și instructive prelegeri pe care a ținut-o învățătorul Hans Denzer din Worms (Germania) la 2 Martie a. c. în sala de ședințe a casei comitatului din Sibiiu.

Fiind problema în sine de mare actualitate, iar conferențiarul cunoscut ca bun practician al lucrului manual, s'a adunat un număr considerabil de auzitori, între cari și mulți învățători români din jurul Sibiiului, precum și elevi dela seminarul «Andreian».

Prelegătorul a tratat problema mai întâi din punct de vedere teoretic.

Spuneă, că în timpul din urmă s'au petrecut schimbări radicale în concepția despre valoarea lucrurilor. Azi nu se mai pune atâta preț pe mulțimea cunoștințelor ce le are cineva, ci valoarea omului se măsoară după puterea lui de prestațiune în viața practică. Statul modern nu constă din supuși contribuabili, ci din cetățeni cari își afirmă drepturile și sunt conștienți de

datorințele lor. Nota personalității a prefăcut massa omogenă și inertă a supușilor de odinioară în varietatea cea mare a cetățenilor liberi, cari sunt tot atâtea organe indispensabile în organismul cel mare al statului.

Față de aceste schimbări școala nu putea să rămână indiferentă. În locul procedurii tradiționale de a îngrămădi în mintea elevilor număroase cunoștințe moarte prin memorizare mecanică, în locul școalei, în care singur învățătorul era activ, iar elevii o masă pasivă de supuși, trebuia să se introducă o școală mai acomodată cerințelor timpului.

Principiul enunțat în mod sporadic de către unii pedagogi mai vechi — că elevii să fie cu adevărat activi la însușirea cunoștințelor, că învățătorul să nu «prelegă» înaintea elevilor condamnându-i la pasivitate sau în cazul cel mai bun la o activitate și învățare numai aparentă, ci împreună cu ei să caute adevărul, să le procure și lor plăcerea și mulțămirea de a-și fi agonisit averea intelectuală prin muncă cinstită — s'a realizat în cea mai mare parte din școlile Europei apusene. Firește greutăți există încă destule, dară acestea sunt numai de ordin extern și temporal. Până când planul de învățământ — moștenit din era materialismului didactic — este prea încărcat, până când organele de inspecțiune măsoară progresul din punct de vedere pur cantitativ, învățătorul pe lângă toate încordările sale nu poate izbuti îndeajuns cu metoda cea nouă, care reclamă mai multă vreme decât metoda învățării pe din afară.

Raportul dintre învățământul vechiu și nou l-a ilustrat prelegătorul foarte nimerit prin următorul exemplu: «În Budapesta încă am ținut o prelegere despre tema cu care mă ocup aci. La gară m'au așteptat doi cunoscuți cari au fost atât de amabili și prevenitori, că m'au condus în toate părțile unde era ceva de văzut. Înainte de a fi venit la Budapesta m'am oprit și la Viena, având a ține și acolo o prelegere. La gară nu m'a așteptat nimeni. Mi-am cumpărat deci o hartă și o «Călăuză prin Viena». Am început să le studiez și orientându-mă după hartă, am plecat spre locurile pe cari voiam să le cercetez. Cu mai multă osteneală și cu mai multă pierdere de vreme, ce e drept, deja a doua zi știam să mă orientez singur în Viena, pe când despre Budapesta sunt și acum absolut neorientat. Cunoștințele despre Viena mi le-am câștigat prin activitatea proprie, le-am

trăit cu adevărat și nici când nu le voi uita, pe când cunoștințele mele despre Budapesta sunt spălăcite, căci am avut numai rol pasiv la câștigarea lor».

În școala cea veche li-se dă elevilor, ce e drept, multă hrană spirituală, însă — după ce nimeni nu se îngrijă să li-se facă hrana și plăcută — ei au asimilat foarte puțin. Și hrana fizică o aprețim după plăcerea cu care o mâncăm și nu după cantitatea elementelor nutritive. Cu cât e o mâncare mai plăcută ca gust, cu atât asimilează organismul nostru mai mult din ea, așa că dacă i s'ar da cuiva timp mai îndelungat mari cantități de elemente nutritive, dar neplăcute la gust, în cazul cel mai bun va rămâne totdeauna flămând și ar slăbi mereu din lipsa de asimilare a nutremântului. Elevii din școlile vechi au avut o soartă încă mai nefavorabilă decât aceasta. Nu numai că au învățat fără plăcere, ci — întrucât mai stăpânește și verbalismul în vremea aceea — în loc de hrană spirituală, căpătau numai semnele acesteia, cuvintele cari nu sunt idei, ci numai mijloace de transport pentru idei, mijloace caprițioase, căci ideea nu se transportă cu cuvântul, ci rămâne în creierul vorbitorului, iar cuvântul gol pornește de pe buzele vorbitorului și gol ajunge la urechea și creierul ascultătorului, de nu cumva se găsește deja ideea și în creierul acestuia în împreunare cu acel cuvânt. Prin școala activă, sau prin aplicarea principiului muncii și a activității creatoare a elevilor în procesul învățării, se conduce școala spre menirea ei adevărată. Elevii lucrează cu plăcere, devin inventivi, învață a cugeta, creându-și cunoștințele le trăesc așazicănd și sunt stăpâni peste ele. Deja în școală se dedau la lucrare independentă, așa că ieșind în viață, vor dispune liber de un capital intelectual viu și propriu în cel mai curat înțeles al cuvântului, nu vor fi numai niște aparate de rezonanță inerte pentru ideile altora, ci cu adevărat izvoare de idei.

Și din punct de vedere etic își ajunge școala scopul numai ca școală activă. Scopul frumos, de a educa oameni de caracter, personalități conștiente și consecvente în atitudinea lor, se poate realiza numai prin o continuă și tot mai stăruitoare activitate a voinței. Procesul învățării active reclamă încordarea voinței, care cu fiecare succes primește un nou stimulent ce-i sporește în doigt și întreit puterea. Munca în sine nobilitează, eliminând sau suprimând tendințele și poftele rele, și dacă ea se face în

sensul legilor morale, voința devine organul unei moralități ce se arată în fapte. Prin predici moralizatoare poți să formezi niște teoreticieni ai moralității, niște oameni de moralitate contemplativă, cari nu cunosc calea traducerii convingerilor în fapte.

Școala activă este un principiu care trebuie să stăpânească întreagă viața școlară. Toate studiile au să se trateze așa, ca elevilor să li-se deie prilej la cât mai intensivă conlucrare. Cunoștințele să le considere elevii ca probleme ce sunt a se rezolvă din partea lor; învățitorul deci după putință va lăsa în grija elevilor și stabilirea procedurii ce este a se urmă la deslegarea acestor probleme. Cu totul altceva este însă lucrul manual. Am greși foarte mult, când am crede, că am satisfăcut principiului muncii în școală, dacă pe lângă celelalte obiecte de învățământ mai introducem și lucrul manual. Dacă nu se face o schimbare radicală în metoda predării tuturor studiilor, școala rămâne pasivă, indiferent că am introdus lucrul manual sau nu. Ce e mai mult, chiar și lucrul manual — deși s'ar părea paradox — se poate trată pe lângă menținerea pasivității elevilor. Și aici se poate mecaniză ca la oricare alt studiu. N'am decât să pretind să facă toți elevii aceea ce fac și eu, să le spun tot ce, când, cum și din ce au să facă și ei vor lucră binișor fără de nici o înțelegere. Nu însăși lucrarea fizică, ci înțelegerea, invențiositatea și dexteritatea conștientă face din lucrul manual un teren de rodnică aplicare al principiului școalei active. La fiecare lucrare elevii au să spună pe lângă motivare materialul precum și procedura ce se va urmă. Repet, e mare deosebire între școala activă, care este un principiu metodic pentru toate obiectele de învățământ și între lucrul manual, care este un complex de diferite lucrări fizice ce se săvârșesc de regulă în legătură cu vreunul din celelalte obiecte de învățământ.

Insemnătatea lucrului manual constă în următoarele:

Prin lucrul manual se conduc elevii fără de trecere bruscă dela jucăriile de acasă la ocupațiunile din ce în ce mai serioase ale școalei. Copiii au deosebit interes față de aceste lucrări și o seamă dintre ei cari n'au o deosebită inteligență verbală, își găsesc un teren mai potrivit inclinărilor și aptitudinilor lor. Mai are apoi lucrul manual și o deosebită importanță educativă. Elevii își ageresc sensurile, observă obiectele cu mai mare atențiune, își disciplinează și întăresc voința. Prelegătorul spune,

că având a călători odată la Lipsca, și-a lăsat elevii în grija colegului său din clasa învecinată. Stând în Lipsca mai multe zile, a primit o corespondență în care colegul său îi scria, că spre uimirea generală a întregului corp învățătoresc, elevii săi au dovedit o purtare exemplară. Fără a da ansă la cea mai mică măsură disciplinară, toți elevii lucrau în perfectă liniște dela începutul până la sfârșitul fiecărei ore. Prelegătorul spune cu drept cuvânt, că în scrisoarea aceasta a primit cea mai prețioasă dovadă despre puterea educativă a lucrului manual.

Partea a doua a prelegerii a fost de natură mai mult practică.

Până când în privința școalei active s'au format deja păreri acceptate de către toți, în privința lucrului manual subversează încă mari diferențe de păreri. Mai ales în ce privește tratarea lucrului manual în clasele superioare sunt păreri foarte divergente. Unii voesc să prefacă clasele superioare în adevărate ateliere de diferite lucrări tehnice (așa cei din München) schimbând în felul acesta caracterul școalei elementare de școală pentru împărtășirea elementelor de cultură umană generală și prefăcându-o în școală de specialitate. Lucrul manual nu este un obiect de sine stătător, ci stă în serviciul instrucției școlare ca un mijloc bun pentru promovarea intuiției active în cursul inferior și pentru înțelegerea mai temeinică a însușirilor diferitelor materii și a fenomenelor naturale în cursul superior.

În cursul inferior lucrul manual face parte din învățământul intuitiv, având a aprofunda și preciza intuiția prin formarea plastică, prin desemnarea și tăierea conturilor obiectelor. Pentru a cuprinde bine un obiect material trebuie să-ți formezi idei clare despre extinderea lui în spațul trei-dimensional, sau despre cantitatea lui și despre forma ce o are. Ideea spațului e mult mai complicată de cum s'ar crede. Ea este produsul nu numai al vederii, ci și al judecății și al cunoștințelor câștigate cu ajutorul sensului tactil. Modelarea plastică este calea cea mai potrivită pentru a-i conduce pe elevi la ideea extinderii obiectelor.

În anul prim de școală lucrul manual e mai mult un joc pentru copii. Obiecte simple se vor forma plastic și se vor desemna cu creioane colorate, ținându-se cont de însușirile lor cele mai generale. Elevii vor determina mai întâi cantitatea masei și apoi va urma modelarea. Învățământul intuitiv să nu degenereze în verbalism și după puțină intuiția să fie activă

și nu numai pasivă. Nu se va începe deja în ora cea dintâi tratarea literei *i*, ci citirea, scrisul și computul se va începe mai târziu, când copiii devin mai capabili de instrucție. Literele le vor compune copiii din niște bețișoare făcute anume pentru scopul acesta. La comput deasemenea se operează cu bețișoare din cari se formează diferite figuri, bunăoară scaune, mese etc. Formule ca de ex. $4+3=7$ să nu se întrebuințeze. Elevii mai mari fac la lucrul manual și mașini simple de comput (5 globulele albe și 5 roșii înșirate pe un fir de sârmă tare), cari se distribuie între elevii din clasa primă, așa că fieștecare dintre ei săvârșește operațiunile pe aceasta mașină.

În clasa a doua și în cele următoare obiectele se formează și desemnează pe lângă mai strictă observare a notelor lor individuale. Se formează diferite modele de tipuri geografice, se desemnează și se taie din hârtie conture de edificii, dealuri sau munți ce se văd deasupra orizontului. Prin afișarea acestora pe hârtii colorate, se pot produce frumoase efecte de plasticitate și de perspectivă. Prelegătorul ne-a arătat un exemplu foarte simplu.

Pe un carton în formă de paralelogram a lipit în partea din jos cam până la mijloc o fâșie de hârtie vânătă întunecată, iar în partea de sus hârtie ca albastrul cerului. Părea că vedem marea și deasupra ei cerul. A mai lipit cam pe la mijloc niște conture de munți, o casă, pe apă un vapor și o luntriță. Așezând cartonul astfel decorat pe tablă ni se părea, că vedem un tablou încadrat în negru, pe care cu deosebită plasticitate se puteau observa munții deasupra orizontului, casa etc. În felul acesta copiii își însușesc și elementele efectelor de perspectivă.

Bune servicii face lucrul manual și la tratarea științelor naturale. Dară și aici zelul să nu treacă în iperzel.

În cursul superior (prelegătorul înțelege cele 4 clase din urmă din cursul de 8 clase elementare din Germania) lucrul manual nu mai stă în serviciul intuiției, ci scopul este aici, ca elevul prelucrând diferite materii prin experiența proprie să cunoască însușirile lor, să facă construcțiuni, examinări și experimentări.

Diferite materii se vor combina cu apă și cu felurite acide, pentru a le constata însușirile. Altele se vor prelucra cu

instrumente în acelaș scop, câștigându-și copiii în acelaș timp și o dexteritate oarecare tehnică. Nu e de lipsă să se construiască obiecte întregi, cari ar reclama timp prea îndelungat (în München au lucrat elevii 25 ore la fabricarea unui cub de fer), ci e de ajuns să se facă fabricate de jumătate (Halbfabrikate) bunăoară scândurele lucrate cu rândeaua, cari ulterior se pot întrebuința la ceva.

Se vor face și obiecte folositoare pentru învățământ, iar spre sfârșit elevii vor putea construi și obiecte pentru trebuința lor, sau cadouri pentru frați și părinți.

Faptul că prin astfel de lucrări se promovează în mare măsură pe de-o parte inteligența și abilitatea tehnică, pe de altă parte cultura estetică, a îndemnat pe bărbații de școală din Prusia să înființeze două seminare pentru lucrul manual.

Cu introducerea lucrului manual sunt împreunate și oarecari greutăți. Lipsește o didactică pentru instrucția în massă și la acest studiu. Apoi întocmirile ce le reclamă lucrul manual se procură cu cheltueli. La sate nu sunt indispensabile localități speciale pentru lucrul manual, ci întocmirile necesare se vor face în salele de învățământ. În orașe — mai ales pentru cursul superior — se vor aranja localități speciale, în cari fiecare elev își are locul și uneltele sale. Cel ce șade la locul 9 bunăoară, va avea toate uneltele însemnate cu numărul 9. Prelegătorul spune că nici un caz de furt n'a putut constata.

Despre felul cum să se întrebuințeze lucrul manual în cursul superior, ne-a dat prelegătorul următoarele exemple:

În Fizică se tratează despre magnetism. Magnetizăm un sul subțire de oțel. Vedem, că are cele două poluri magnetice. Frângem oțelul (fiindcă încercarea de a-l tăia nu duce la scop) în mai multe bucăți mici și constatăm, că fiecare bucată are cele două poluri magnetice. Împreunăm magnetice cu poluri identice și cu poluri deosebite și vedem întărirea și neutralizarea puterii magnetice. Facem magnetice în formă de potcoavă. Dară cum? Oțelul e tare și elastic, mai curând se rupe decât să se îndoiască. Îl muim în foc, îl îndoim și apoi îl călim. Vrem să facem un ac magnetic. Cum să-l subțiem, cum să-l ascuțim? etc. O mulțime de cunoștințe sigure și trăite își câștigă elevii în felul acesta despre oțel și despre

puterea magnetică și li-se cultivă și inteligența tehnică. Sau punem cazul, că e vorba de funcțiunea inimei. Cu ajutorul desemnului nu se poate explica destul de lămurit. Indatăce formăm însă din lut sau plastilină o inimă cu ventricule, auricule, aorta și cu canalul ce duce spre plămâni, până și cei mai slabi elevi vor înțelege pe deplin funcțiunea inimei și nu o vor uita nicicând. În Geometrie încă se poate aplica lucrul manual în mare extensiune. Dacă voesc să-i conving pe elevi, că piramida este a treia parte din o prismă, n'am decât să formez o prismă sau un cub de lut și să-l taiu în trei părți. Dacă voesc să le lămuresc elevilor ideea despre interiorul vreunui corp geometric, o fac aceasta prin diferite bețișoare pregătite anume în vederea acestui scop. Le arăt astfel prisma, cubul, piramida, piramida trunchiată.

Prelegătorul încheie cuvântarea sa de apostol al lucrului manual în școala elementară, indicându-ne modalitatea introducerii prin seminare, în cari de aci înainte să i-se deie atențiunea și îngrijirea pe care cu drept cuvânt o merită.

Am redat pe larg conținutul acestei prelegeri, ca să înțeleagă toți învățătorii noștri ce a voit să ne spună acest om venit din țara, după care toată lumea se orientează în cele ale educației.

Îi suntem mulțumitori, fiindcă a lansat cu putere o idee cu adevărat reformatoare.

Țin însă să observ, că în Germania lucrul manual s'a introdus târziu, dupăce principiul școalei active a reușit să fie acceptat și practicat în toate părțile. Pentru referințele noastre cea mai arzătoare necesitate este principiul școalei active, care trebuie să străbată în toate școalele noastre și în legătură cu el, ca un teren de aplicare specială pentru acest principiu, se va introduce și lucrul manual.

În seminarele noastre trebuie să se sălășluiască un spirit nou, dacă voim să stărpim din rădăcină răul ce s'a încuibat adânc în școalele noastre. Reforma seminarelor a fost problemă de preocupățiune principală în Germania, îndatăce s'a ivit curentul cel nou, și această problemă va trebui să ne preocupe și pe noi în modul cel mai serios.

Dr. P. Roșca.

Din viața dascălească.

Învățători cu două suflete.

Ce-o mai fi și asta?... Par'că aud pe mulți punându-și aceasta întrebare, cetind titlul de mai sus. Să nu se teamă nimenea, că va afla ceva supranatural, dar nici măcar senzațional, căci la noi e lucru care-l întâlnim des. Voesc numai să pun degetul pe-o rană, să arăt o boală ce scurmă în ascuns, în corpul nostru învățătoresc; voesc să ilustrez tipul dascălului după chipul și asemănarea legii lui Apponyi, cum începe să se ivească deja în rândurile noastre.

De mult mă munceă acest gând, dar, spun drept, îmi lipseă modelul pentru a putea da o formă cât mai concretă expunerilor mele. Însfârșit acum îl am.

Nu de mult călătoriam dela Cluj spre casă. În gara Ghiroșului (Aranyosgyéres) se urcară doi domni în vagonul meu și s'ășezară pe-o bancă la spatele mele. De pe vorbă i-am cunoscut îndată, că sunt învățători de stat și eră să întru în vorbă cu ei, când iată, trenul se oprește în gara Cucerdea-săcuiască și tovarășii mei se coborîră. Mă simțiam cam obosit și plictisit, și-mi părea rău, că n'am cu cine conversa, dar încurând îmi aflai distracție. Colegii mei în graba mare, au uitat în locul unde au șezut un număr din revista «Tantestületi Értesítő» organul reuniunii învățătorilor de stat din comitatul Turda-Arieș, și eu începui a frunzări prin el.

Titlul primului articol îmi deșteptă curiozitatea; articolul e intitulat «A megértés útján» (Pe drumul înțelegerii) și autorul redactor al revistei, vorbind despre scopul, puterea și folosul reuniunilor învățătoresți, precum și despre necesitatea și folosul închegării tuturor învățătorilor într'o singură tabără, fără deosebire de naționalitate ori confesiune, face apel, într'o formă cam puțin obișnuită la colegii noștri unguri, către învățătorimea română din acel comitat, să se grupeze cu toții sub stindardul reuniunilor maghiare.

Pentru a înțelege cât mai bine cele ce voiu arăta mai târziu în acest articol, află de bine a releva unele lucruri din articolul amintit.

Autorul constată, cumcă din vreo 120 de învățători români, câți are comitatul Turda-Arieș, pân' acum numai 35 de inși au

între în legăturile reuniunii lor. Dintre acești 35 învățători români 9 inși au abonat numai revista reuniunii, care totodată e și organul oficios al inspectoratului regesc din acel comitat, iar ceilalți sunt membri în toată regula. Dupăce declară, cumcă și ceilalți învățători români se primesc cu brațele deschise, pentrucă ei deja simțesc foarte pronunțat cumcă toți învățătorii acestei țări, atât în cele culturale cât și în cele economice, sunt avizați dela unul pân' la unul la sprijinul reciproc și că numai bucurie și folos pot să aibă, dacă vor căuta să se apropie de reuniunea lor, zice:

«Dar mai are și un alt avantaj apropierea de noi. Colegii confesionali Români sunt acei cari să ne poată spune, cumcă ce lucru greu le dă lor învățarea (propunerea) limbii maghiare, mai ales de aceea, pentrucă limba maghiară, care cu mare greutate au învățat-o în școalele medii și preparandii, în viața lor izolată dela sate încă și ei o uită (dar copiii? Nota Trad.), pentrucă nu-i nimenea, cu cine ar putea vorbi ungurește și nici portofelul nu le permite ca să-și cumpere cărți și foi maghiare». Apoi:

«Nu-i secret înaintea noastră, cumcă în genere învățătorii confesionali, dar cu deosebire învățătorii confesionali Români au multe năcazuri și plângeri de acelea, cari tot în situația lor specială își au rădăcinile în supravegherea bisericii și a statului de multeori în contrazicere una cu alta. Față cu năcazurile și plângerile acestea, de sanare pân'acum nici măcar nădejde n'au putut să aibă, pentrucă rămași fiind cu totul numai de sine, fără asociare și îmbărbătare au fost aproape neputincioși. Noi cu drag le oferim coloanele revistei noastre, să vină, să-și spună năcazurile și vor vedea, cumcă rezultatul dorit nu va lipsi».

«În pragul anului nou cu adevărată dragoste colegială salutăm pe membrii cei noi și dorim, ca păretele despărțitor, ce este între noi, dar care se clatină, cât mai iute să cadă și înțelegerea și cinstirea împrumutată să vestească, cumcă între învățător și învățător nu-i deosebire în patria aceasta».

Acestea le scrie un învățător de stat, redactor la numita revistă. Intențiunea lui e ușor de găcit; oricum însă, pentru mine, e un semn spre mai bine, luând în socoteală mai ales împrejurările de astăzi precum și spiritul ce dominează capetele învățătorilor de stat.

Răsfoesc mai departe numita revistă și cu două pagini mai încolo dau de titlul: «Iskolalátogatók» (Vizitatori de școale) iar

la sfârșitul articolului iscălitura: Bedeleán Domokos (Nagylupsa) (adecă Diomid Bedeleian, Lupșa).

Autorul articolului este un dascăl confesional român și servește tocmai în țara Moșilor în Lupșa, satul nașterii mult regretatului Dr. P. Șpan. Articolul se extinde pe 5½ pagini, de aceea a-l reproduce aici în întregime ar cuprinde prea mult loc, dar și dealtfel scopul meu nu este acesta. Amintesc atât, că articolul are unele părți bune pe care le aprob, dar conține și unele afirmări și constatări unilaterale, neadevărate și tendențioase. Ele nu pot să iasă nici din judecata sănătoasă a unui învățător maghiar, decum să poată fi rostite și propoveduite de un învățător confesional român, fără a cădea într'un păcat neiertat și care mână apă pe moara mult pomenitei idei a maghiarizării instrucției și fără a le da mai mult curaj și îndrăzneală păzitorilor ei. Dar să facem câteva spicuiuri și să le reproducem, în traducere cu sublinierile făcute de însuși autorul aceluia articol.

Autorul (Diomid Bedeleian) afirmă că prin aplicarea de vizitatori experți «*unitatea și caracterul național al învățământului*, patriei noastre s'a apropiat cu un mare pas de realizare». ¹

«Dacă luăm în vedere și aceea, că la noi supravegherea statului nu-i numai un *interes al învățământului* ci și *interes național* ² (maghiar Trad.) atunci importanța creerii acestei instituțiuni se impune dela sine, pentrucă numai exclusiv aceasta poate da directivă vieții interne și externe a școalelor patriei noastre de caracter diferit, din punctul de vedere al *ideii de stat maghiar*». ³

Mai la vale zice: «să ne ocupăm și cu aceasta instituție care e chemată a unifica învățătorimea patriei noastre, atât în gândire cât și simțire»(?). ⁴

«Dacă aruncăm o privire fugitivă asupra cauzei școlare a patriei noastre, e cu neputință a nu admira dezvoltarea aceea mare și năvalnică care a ajuns-o în zilele noastre.

«Și mereu merge înainte, cu pași gigantici... (Tocmai invers).

¹ «*Hazánk tanügyének egysége és nemzeti jellege egy nagy lépéssel közeledett a megvalósításhoz*»

² «*Ha tekintetbe vesszük azt is, hogy nálunk az állami felügyelet nemcsak tanításügyi de nemzeti érdek is*»...

³ «*.. mert kizárólag ez irányíthatja hazánk különböző jellegű iskoláinak belső és külső életét, a magyar állam-eszme szempontjából*».

⁴ «*...foglalkozunk ezen intézménnyel is, mely hivatva van hazánk tanítóágát egységessé tenni, úgy gondolat mint érzelem tekintetében...*»

«Cauza primordială și ajutorătoarea acestuia: înțelepciunea ministrilor noștri, munca altruistică și patriotică a inspectorilor (?)» etc.

Mai departe: «Sub controlul și supravegherea inspectorilor a atins învățământul nostru poporal înălțimea aceea, pe care stă de prezent». (Ciudată înălțime)!

Încă una: «Din punctul de vedere al *educației noastre naționale* (ungurești N. Trad.) e peste măsură important, ca vizitatorii de școală să supravegheze și controleze și munca acestor învățători. (E vorba de două feliuri de clasificări a învățătorilor: din punct de vedere al rezultatului în instrucție și din punct de vedere al creșterii, adică a educației patriotice).

Aceste floricele le-am socotit vrednice de a fi scoase la lumină. Ele ilustrează îndeajuns pe învățătorul român cu două suflete, unde a ajuns să se prăsească și acest hibrid.

Pardon. Încă nu-i deajuns. Din cele înșirate îl cunoaștem numai ca maghiar; sufletul românesc încă nu i l-am cercetat.

Pe acest dascăl primadată l-am văzut manifestându-se ca dascăl român, iar nu ca dascăl ungar. Știți unde? La înmormântarea adevăratului dascăl, marelui dascăl român Dr. P. Șpan, în Sibiiu. Delegația Moșilor, Lupșenii, prin rostul lui și-au luat rămas bun dela marele dispărut, și vorbind drept, cuvintele lui au făcut impresie bună. De atunci încoace mi s'a dat ocaziune a vorbi cu colegi din acele părți și ei îl vorbesc de bine, îl socotesc între cei mai buni. O rezervă totuș au: inspectorul e încântat de atitudinea lui corectă și de sporul ce-l face în limba maghiară și îl recomandă ca model celorlalți învățători. Românul are o vorbă: «lauda străinului e cea mai mare hulă» și e foarte adevărat, pentru că iarăș Românul zice: «vremea descopere adevărul». Pân'aci modelul. Și n'aș dori să se afle între noi și alte «modele» de acestea.

Făcând acum asemănare între scrisul dascălului «ungur» și între a celui «român» contopit aci într'acelaș individ, vom vedea, că prăpastia e mărișoară în detrimentul acestui din urmă, iar dacă comparăm atitudinea lui românească cu cea tăinuaită ungurească vom vedea, că păcatul său e mare din punctul de vedere al școalei românești.

Cauzele acestei anomalii sau apariții bolnave în sânul dascălimei române din aceasta țară, între altele mi se par a fi:

câțiva paragrafi ai legii lui Apponyi cari fac din învățătorul confesional român slugă la doi stăpâni și fiindcă unul din aceștia se simțește mai puternic, își dă silința din greu ca «să impue respect» în cele mai deosebite chipuri și cu cele mai variate mijloace nenorociților muncitori ai culturii românești. Vom înțelege deci, de ce în loc de învățători cu fruntea ridicată și conștiința împăcată, începem să ne întâlnim tot mai des cu cele mai variate tipuri, dintre cari cel «cu două suflete» descris mai sus mi se pare a fi cel mai urgent.

Dar binele obștește, și idealul nostru național-cultural are trebuința de altfel de oameni. Oare începe să uite dascălul român, că misiunea lui este o misiune sfântă; este un apostolat, *apostolatul limbii și culturii românești*? Nu cred! Să fim dar apostolii adevărați ai culturii «noastre» și acest ideal să-l servim cu cinste și cu demnitate. Iar acei, în care începe să se clătine credința în acest ideal, gândească-se, că apostolii de când e lumea au fost cele mai vrednice de plâns ființe. Mai bine martiriu decât demoralizare. Să ne jertfim dacă se cere, căci prin jertfă se câștigă izbânda.

Nu demoralizare, ci muncă cinstită și conștiință, în spirit românesc, așteaptă neamul dela fiii și luminătorii săi. «*ali*».

Informațiuni.

Școala biogenetică și activă. Sub acest titlu scrie un studiu Dr. A. Ferrière, plecând din constatarea, că sistemul de educație actual nu mai corăspunde nici dezvoltării spirituale și corporale a copilului, nici pretensiunilor timpului de față. Autorul ne dă un program de educație larg, stabilit în mod critic din referințele vieții. Conform acestui program educația e o artă, care conform legilor biologice și psihologice dezvoltă puterile spirituale și morale ale copilului prin deșteptarea interesului. În acest sens orice progres este diferențiere și concentrare. E principiul economiei spirituale, ca pe lângă efortări cât mai mici să ajungem rezultate cât mai mari. Atrage atențiunea asupra faptului, că orice știință adevărată trebuie să ni-o câștigăm înșine, prin munca proprie; știința octroată copilului e

o spoială care în curând se spală. Cea dintâi concluziune ce o scoate din principiile sale este importanța ocupațiunii mâinii. El vede școala viitorului sub cerul liber, încunjurată cu parcuri și grădini, unde sala de învățământ este mai mult sală de muncă, iar învățătorul este un consilier al școlarului care lucră. Este interesant planul școalei active intenționate de autor. În viața școlarului dela 6—14 ani distingem 3 epoce: epoca interesării nemijlocite, epoca interesării concrete și epoca interesării abstracte. Conform acestora și programul de studiu are trei gradații. Avantajele ce le oferă școala activă le rezumază în următoarele: 1. se întemeiază pe interesul psihologic al copilului; 2. nu lasă pe copil să șadă și să asculte, ci îl împintenează să lucre și să observe; 3. este nemijlocită; 4. pregătește mai cu succes pentru viață; 5. leagă atențiunea copilului de obiecte concrete; 6. dezvoltă mai bine inteligența decât memorizarea; 7. dă o direcție mai sănătoasă decât școala veche caracterului, în special voinței, faptelor și sentimentelor.

*

Cursuri de vară. Dl ministru al instrucției publice organizează și în vacanțele anului acestuia *cursuri de vară* pentru învățătorii și învățătoarele școalelor populare. Și anume se vor ține cursuri pentru învățători în preparandiile din Arad, Baja, Budapesta, Igló, Kiskunfélegyháza, Cluj, Losoncz, Sighetul Marmației și Timișoara, iar pentru învățătoare în edificiul școalelor primare de stat din Eperjes, Szepsi-Szent-György și Szabadka.

Programul va fi același în toate cele 12 orașe și cuprinde următoarele cursuri:

1. Priviri asupra celor mai nouă idei și instituții pedagogice-sociale din străinătate și din patria noastră, 10 ore.

2. Desemnul și dexteritățile manuale în serviciul intuițiunii, 4 ore.

3. Instrucția limbii maghiare în școalele nemaghiare (cu explicarea noului plan de învățământ și a instrucției metodice) 10 ore.

4. Propunerea cântărilor, a desemnului și a lucrului manual în școalele primare (cu explicarea planului de învățământ și a instrucției) 8 ore.

5. Importanța practică a raporturilor sociale în legătură cu propunerea aritmeticei și a științelor naturale, 5 ore.

6. Lecțiuni de model în legătură cu cursurile de sub p. 2—5, 12 ore.
7. Tovărășiile economice și învățătorul popular, 6 ore.
8. Modurile cele mai simple de contabilitate economică, 2 ore.
9. Ocupațiuni practice din desen și din lucrul manual, 30 de ore.
10. Excursii și vizitări de instituțiuni publice în după-amezile libere, după împrejurările locale.

În fiecare curs se primesc câte 50 de ascultători (ascultătoare), dintre cari 30 primesc gratuit din partea statului locuință și mâncare în diferite internate, și pe lângă aceasta și câte 15 coroane bani de drum, iar ceilalți primesc numai locuință gratuită. În ce privește mâncarea, aceasta o pot avea pe prețuri moderate în institut.

La aceste cursuri poate fi primit oricare învățător și învățătoare cu diplomă din țara întreagă. Petițiile în acest scop trebuie înaintate inspectorului regesc concernent până cel mult în 15 Maiu n. a. c.

*

Pubertatea. Medicul și profesorul de igienă Dr. Tuszkai Ödön a ținut o conferință interesantă la «Societatea maghiară despre studierea copilului», tratând tema: «Estatea pubertății din punct de vedere medical, social și pedagogic». A observat în fiecare an mai mult de o mie de elevi gimnaziali și pe baza observărilor și practicei sale de mai mulți ani vrea să arunce lumină asupra celei mai misterioase epoci a vieții omenеști, a pubertății, care la băieți cade între anii 13—15, iar la fete între 12—14. Accentuează cu deosebire acele aparițiuni anatomice și biologice, cari prevestesc trezirea boldului sexual. Arată ce urmări are creșterea repentină a inimei în acest timp și stagnarea ce se observă în dezvoltarea creierilor, schimbările ce se arată în diferitele organe sensuale, cum sunt slăbirea vederii, schimbarea vocii, nervositate generală și adeseori chiar alterațiuni mentale. Observă că sinuciderile ce se întâmplă la această etate în cele mai multe cazuri provin din alterațiunile amintite. Societatea învinuеște cu aceste tragedii școala și profesorii, dar atestatul slab nu e cauza faptei nenorocitului elev, ci numai o scuză, pentrucă știe el bine, că de nu învață, urmarea firească e atestatul slab.

Prelegătorul zugrăvește cu colori vii influența distructivă ce o exercitează la această etate asupra tinerilor cinematograful, teatrul, lectura rea, ilustratele frivole, cari grăbesc în mod artificial erupțiunea imboldului sexual. Aceste și cu deosebire lectura romantică în această epocă de romanticism a vieții adeseori împing la crimă. Față de acești criminaliști tineri, în loc de o tratare severă, este mai salutară o tratare care să dea o direcție sănătoasă în ocuparea tineretului. Vorbește apoi cu mare însuflețire despre chemarea educativă a școalei, pe care o socotește de importanță mai mare decât instrucția. Pretinde studierea de urgență a copilului, pentru că e cea mai mare rușine ca omul cult al veacului al XX-lea să nu-și cunoască copiii proprii.

*

Ce învață școlarii mai bucuroși? E o întrebare, cu care pedagogii s'au ocupat adeseori. Nu demult a pus această întrebare H. Stern, elevilor din școala poporală din Kattovitz (au răspuns 789 băieți și 691 fete). Dintre băieți cei mai mulți au socotit aritmetica de obiectul cel mai plăcut. La băieți acest obiect stă la locul prim, la fete în al doilea. După aritmetică la băieți urmează cantul și geografia, la fete gimnastica și religiunea. La băieți religiunea ocupă numai locul al doisprezecelea. Antipatia față de unele obiecte se manifestează într-o formă și mai pronunțată decât simpatia. În privința aceasta locul prim îl ocupă gramatica, după ea la băieți urmează geometria. Față de științele reale — afară de geografie — băieții sunt indiferenți, fetele au o atitudine deadreptul dușmănoasă față de ele, mai cu seamă față de geografie și istorie. Foarte deosebită este ținuta școlarilor față de obiectele tehnice: cant, desen, caligrafie și gimnastică. Dintre aceste fetelor le place numai gimnastica. Băieților nu le e nici plăcută, nici neplăcută. Cantul și desennul unor băieți le place, altora nu. Fetele față de cântare sunt indiferente, desennul nu le place, caligrafia încă nu le prea interesează. E surprinzător, că fetelor nu le plac nici obiectele practice, cum sunt: gospodăria, fiertul, îngrijirea bolnavilor etc., deși întrebate ce carieră își aleg, 60% s'au pronunțat pentru industrie și negoț, iar 35% au spus că rămân acasă la gospodărie. Pe lângă răspunsuri sunt interesante și motivările. Aritmetica și lucrul manual de aceea plac, pentru că sunt practice

și e lipsă de ele în viață. Cantul, desemnul, gimnastica displac, pentru că nu le pot lua nici un folos. Foarte puțini s'au pronunțat, că le place vreun obiect, pentru că ar fi frumos. Fetelor le place, gimnastica pentru că dă figură frumoasă. Lucrul de mână și cusutul le place, pentru că se pot îmbrăca după modă. Istoria nu le place, pentru că vin în ea prea mulți numeri, iar geografia pentru că sunt în ea prea multe cuvinte străine. Gramatica e grea și plicticoasă, tot asemenea geometria și științele naturale. Băieților nu le place gimnastica, pentru că la ea nu învață nimic, iar jocurile sunt nefolositoare. Tot asemenea se pronunță fetele despre obiectele de economie casnică.

*

Primejdia alcoolului. Conform unei statistici din capitala comit. Huniedoarei, în localitățile miniere *Petroșeni, Petrila și Livezeni* în anul 1913 s'au consumat 1.008,097 litri bere, 195,626 l. rachiu, 183,895 l. vin, 89,496 l. alte beuturi și 2000 l. must. Cantitatea aceasta de 1.479,114 l. beătură au consumat-o 22,916 oameni și astfel în termin mediu *cade pe om anual 65 l. alcool*. Dacă mai considerăm, că în aceste părți și locuitorii mai ferb mult rachiu, ba mai impoartă beătură și din comunele învecinate, consumul de alcool e și mai mare și se poate socoti de om 75—80 l. pe an. Efectul acestei statistici triste se și vede, pentru că nicăiri în comitat nu se întâmplă atâtea crime ca în ținutul acesta. Nu arareori s'a întâmplat, că băieși beți au junghiat oameni pașnici, cu cari s'au întâlnit în drum, fără ca să-i cunoască măcar. Încă o dovadă, cum distruge acest flagel bazele morale ale societății, degradându-l pe om la animalitate și ruinându-i sănătatea.

Bibliografie.

Radu Priscu: Capra cu trei iezi. Piesă pentru copii, în trei tablouri, după povestea lui I. Creangă. Nr. 42 al Bibl. teatrale. Brașov, 1913, Pag. 21. Prețul 30 fil.

Radu Priscu și C. Mușlea: Invățătorii orbului și Motanul cel viclean, povestiri pentru copii și tinerime. Brașov, 1914. Pag. 32. Prețul 12 fil.

Ioan I. Schiopul: Chestiunea polonă Rolul cooperativelor în lupta de conservare națională a Polonilor din Germania. Sibiu, 1914. Pag. 132. Prețul 2 cor.

Redactor responsabil: **Dr. Vasile Stan**, profesor.

Rugare.

Abonenții noștri sunt rugați cu insistență să-și achite restanțele și să-și înnoiască abonamentul.

Administrația.

Subsemnatul am onoarea a recomanda binevoitoarei atențiuni a d-lor învățători

DEPOZITUL meu bine asortat de **piane, pianine și armoniuri** din cele mai bune fabrici, cu prețuri moderate.

Armoniuri de școală solid lucrate, cu garanță, dela 200 cor. în sus.

Deasemeni dau *informații gratuite* cu privire la procurarea de orice instrumente muzicale cu arcuș și de suflat, pentru alcătuirea de orhestre și trebuință privată.

T. Popovici,

profesor de muzică,

Sibiiu (Nagyszeben) str. Cisnădiei 7.

«Vatra Școlară» anul II se vinde la Administrație cu 3 cor. Anul V și VI cu câte 8 cor.

A apărut:

BIBLIOTECA ȘCOLARILOR

ÎNGRIJITĂ DE V. STAN, PROFESOR

Nr. 1. *Legende de S. Fl. Marian.* Prețul 6 fil.

Nr. 2. *I. T. Mera: Cenușotca*, poveste. Prețul 12 fil.

Nr. 3. *V. Alecsandri: Balade populare.* Prețul 6 fil.

Nr. 4. *Din lumea paserilor.* Prețul 6 fil.

Nr. 5. *V. Alecsandri: Sentinela română.* Prețul 6 fil.

Nr. 6. *Prihorul.* Prețul 6 fil.

Nr. 7. *Împăratul Rogojină.* Prețul 6 fil.

Nr. 8. *În noaptea sfântă.* Prețul 6 fil.

Nr. 9. *Țara pomilor.* Pr. 6 fil.

Nr. 10. *Luptele lui Traian cu Dacii.* După A. Vlahuță. Pr. 6 fil.

Nr. 11. *În Nazaret.* Pr. 6 fil.

Nr. 12. *De Crăciun.* Pr. 6 fil.

La comande învățătorii cari sunt fondatori primesc 30% rabat; ceilalți învățători 15%. Comandele să se adreseze: **Dr. V. Stan**, prof. Sibiiu, Piața Hermann Nr. 4 a.